

IMMERSIÓ LINGÜÍSTICA, CULTURAL I ACADÈMICA PER A ESTUDIANTS DE TELECOMUNICACIÓ

Ángeles Lence Guilabert
Universitat Politècnica de
València
malence@idm.upv.es

Javier Oliver Villarroya
Universitat Politècnica de
València
fjoliver@dsic.upv.es

Núria Llin Micó
Universitat Politècnica de
València
nullimi@teleco.upv.es

Resum

L'Escola Tècnica Superior d'Enginyers de Telecomunicació (ETSET) de la Universitat Politècnica de València (UPV) promou la mobilitat dels seus estudiants i professors, no només a través de programes nacionals –SICUE-Sèneca– o internacionals (ERASMUS, PROMOE), sinó també per la realització de viatges de pràctiques de llengua estrangera. D'aquesta manera, els estudiants matriculats en les assignatures de francès, anglès o alemany poden beneficiar-se d'una estada a França, Gran Bretanya o Alemanya, visitant-ne les universitats i empreses del sector.

En aquesta comunicació ens remetem a l'últim viatge realitzat a París al març passat, durant el qual quinze estudiants de l'ETSET, matriculats en els cinc grups de les assignatures de francès (nivell bàsic, intermedi i avançat), van visitar una Grande École, l'ENSEA (École Nationale Supérieure de l'Électronique et de ses Applications).

La visita, coordinada i programada entre els professors responsables d'ambdues escoles, va consistir a efectuar presentacions institucionals (escola, universitat d'origen) i generals (informació sobre la ciutat i la seua cultura) per part dels mateixos estudiants espanyols i francesos en els diferents grups de les assignatures d'espanyol. Per a fer-ho, cada grup havia preparat la presentació en PowerPoint de la seua escola o ciutat en la llengua d'estudi.

Aquest tipus d'activitats facilita la immersió lingüística, cultural i acadèmica dels estudiants, de manera que els permet rebre informació de primera mà sobre el panorama dels seus estudis en un altre país, i alhora patrocinen la seua pròpia escola entre els estudiants estrangers.

Els objectius que ens hem marcat en aquesta comunicació són els següents:

- Informar sobre accions portades a terme per l'ETSET fora i dins del seu centre amb la finalitat de millorar la qualitat docent.
- Exposar accions concretes dins del marc de la mobilitat i intercanvi de l'estudiant.
- Relatar una experiència de viatge de pràctiques d'estudiants matriculats en les assignatures de francès del curs actual.
- Analitzar els resultats per a la millora de futures accions.
- Formular preguntes que, des d'aquesta experiència, puguen dur a la implicació d'altres disciplines en activitats similars.

Context de l'activitat

L'Escola Tècnica Superior d'Enginyers de Telecomunicació (ETSET) de la Universitat Politècnica de València (UPV) té entre els seus compromisos prioritaris el desenvolupament de programes i actuacions encaminats a la millora del rendiment acadèmic dels seus estudiants. Per això s'han posat en marxa diferents accions.

Al principi dels anys noranta, els estudiants de l'ETSET arribaven a l'Escola amb unes notes de tall que s'acostaven al 7 o eren fins i tot més altes. Encara que això no fóra l'única causa, sí que era determinant perquè la seua actitud davant els estudis tinguera una motivació

molt gran i els resultats i el seu treball en el dia a dia a l'Escola fóra realment espectacular. Els nostres alumnes sempre han estat molt ben rebuts pel món empresarial, tant del nostre entorn com a l'estranger. Malauradament, aquesta situació s'ha anat deteriorant amb els anys. D'una banda, la proliferació de centres al llarg de l'estat espanyol i, d'una altra banda, la crisi de les empreses tecnològiques de principis dels anys 2000, va afectar el sistema d'una manera significativa. En aquests moments ens trobem amb uns estudis saturats, amb uns estudiants als quals és difícil d'atraure però, en canvi, amb un mercat lligat a les telecomunicacions que sobreviu afortunadament d'una manera acceptable a la nova situació de crisi econòmica profunda global. Per totes aquestes raons, l'equip directiu de l'ETSET està fent un esforç important per captar els millors estudiants per a garantir l'èxit en els estudis i per a obtenir un rendiment que vaja arribant a un punt d'equilibri pel que fa a les previsions dels centres de prestigi.

En un altre sentit no menys important, el centre es troba en aquests moments immers en una reforma profunda de les instal·lacions, amb l'objectiu d'adaptar-les a les necessitats que comportaran els nous plans d'estudis i la convergència europea. Aprofitant aquesta situació, l'ETSET veurà incrementada la seua superfície i aconseguirà noves aules de dimensions més reduïdes que permetran l'ús de noves metodologies docents en les assignatures, en les quals es facilitarà que els estudiants desenvolupen treballs en grup, facen tutories de grup, preparen presentacions i, tot això, durà a millorar el rendiment acadèmic dels estudiants, un dels objectius prioritaris del centre. D'aquesta manera, aconseguirem mantenir l'ETSET com un dels centres espanyols capdavanters en l'ensenyament de les telecomunicacions.

En concret, entre els darrers projectes cal destacar la labor de promoció de l'Escola a través de xarrades de presentació impartides per professors de l'ETSET als centres d'ensenyament mitjà del nostre entorn, amb l'objectiu de donar-se a conèixer a la societat i captar l'interès dels millors estudiants. El propòsit és informar professors i alumnes sobre els estudis d'Enginyeria de Telecomunicació en l'ETSET, l'aplicació dels coneixements adquirits al llarg d'aquests, la situació actual del mercat de treball per a una persona acabada de titular, les empreses del sector amb seu a València, a Madrid, a Barcelona, sense oblidar tots els projectes per realitzar fora del món ric d'Occident, en aquests països emergents, subdesenvolupats o de l'anomenat Tercer Món, on tot està per fer. Implicats com estem amb l'ONG Enginyeria Sense Fronteres, estudiants i professors participem en cursos i jornades que ens informen de nous projectes a dur a terme a Amèrica o a Àfrica, un fet que constitueix un gran al·licient per als estudiants més motivats cap a un projecte de final de carrera en aquests països, a pesar de la major dificultat que entraña en comparació amb un projecte només realitzable en el nostre món desenvolupat.

També s'hi duen a terme unes jornades d'acollida als nous alumnes, al principi de setembre, que serveixen com a primera presa de contacte amb el centre i en què es presenten tots els recursos, els serveis i els mitjans que tenen a la seua disposició tant a l'Escola com a la Universitat.

A més, hi ha un programa d'acció tutelar molt consolidat, a través del qual tot nou estudiant que ho sol·licita té assignat durant el primer curs un professor tutor i un alumne tutor seleccionat entre els de cursos superiors. El paper de l'alumne tutor és fonamental per a la bona inserció en l'Escola de l'estudiant de nou ingrés.

D'altra banda, el centre participa molt activament en les Jornades de Portes Obertes (per a estudiants d'ensenyament mitjà) i Jornades de Pares (de potencials futurs alumnes de la Universitat) que organitza periòdicament la UPV. D'aquesta manera, poden visitar les instal·lacions de la nostra Escola (laboratoris, aules d'informàtica, biblioteca, cabina anecoica...), assistir a una xarrada informativa dels professors responsables i plantejar totes les qüestions i dubtes que els sorgisquen al voltant de les telecomunicacions i l'exercici de la professió.

A més, el nostre centre promou la mobilitat dels estudiants i professors, no sols a través de programes nacionals (SICUE-Sèneca) o internacionals (Erasmus, Promoe), sinó també amb

la realització de viatges de pràctiques de llengua estrangera. Amb això, els estudiants matriculats en les assignatures de francès, anglès o alemany poden beneficiar-se d'una estada a França, Gran Bretanya o Alemanya, visitant-ne les universitats més rellevants i les empreses del sector. Com a precedent d'aquests contactes Erasmus, disposem d'experiències anteriors, les més recents en la TELECOM-Bretagne (antiga ENST-Bretagne), l'ECE de París i l'IUT de Montpellier.

Activitats d'intercanvi amb escoles de telecomunicacions europees

Recíprocament, aquestes escoles amb les quals mantenim contacte des de fa temps, ens han visitat a la llarg dels últims cursos. Professors i responsables de relacions externes ens han presentat els seus projectes acadèmics per tal d'impulsar un millor coneixement de les possibilitats que s'ofereixen als nostres estudiants per a estudiar amb ells durant un curs o més. Així, hem rebut enguany una representació de l'Escola de Telecomunicacions de Brest (TELECOM-Bretagne) que va presentar als nostres estudiants els avantatges de fer-hi una estada acadèmica. Cal dir que les relacions de l'ETSET i de TELECOM-Bretagne són molt estretes i que col·laborem en activitats didàctiques des de fa almenys dues dècades, activitats que responen a projectes relacionats amb les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) i que, després de la seua aplicació, portem de forma simultània a congressos docents, com ara l'UPLEGESS (Union des Professeurs de Langues Étrangères des Grandes Écoles).

Una altra experiència, aquesta vegada amb estudiants, va ser la visita del grup TREK Télécom, també de l'Escola de Brest. El Trek Télécom va consistir a enviar quatre equips de sis estudiants a un país de la Unió Europea durant tres setmanes. L'objectiu va ser confrontar-se al seu futur treball d'enginyer i sensibilitzar-se al tema del desenvolupament sostenible. Partint de Madrid, van arribar a València, on l'àrea de francès de l'ETSET els va acollir, i organitzaren un programa de visites i xarrades al voltant del seu tema d'interès amb la col·laboració de l'Oficina Verda de la UPV, de professors implicats en els temes ecològics i d'estudiants de francès amb els quals van compartir moltes hores d'intercanvi lingüístic i cultural.

També ens han visitat aquest curs els representants de TELECOMLille1 amb l'objectiu, entre d'altres, de proposar-nos un projecte d'intercanvi per a estudiants interessats a obtenir un certificat de nivell establert pel Marc comú de referència europeu per les llengües que els servisca al mateix temps com a preparació per a passar un any o dos a l'Escola esmentada.

Amb aquest objectiu, ens vam posar d'acord en les dates d'estada dels estudiants: en acabar el curs i els exàmens, és a dir, a final de juny i principi de juliol. Cal dir que al moment d'escriure aquest article el grup de Lille no ha vingut encara, així que parlarem dels resultats d'aquesta experiència a l'UNIVEST09.

El projecte consisteix en el fet que, durant una setmana, un grup de sis o vuit estudiants francesos rebran a l'ETSET classes d'espanyol impartides per la seua professora de TELECOMLille1, i s'hi examinaran de nivell mitjançant un programa en línia, el BULATS (Business Language Testing Service), un sistema de tests multilingües que avalua l'estudiant i en determina el nivell de llengua. Però l'objectiu és també, i especialment, que l'estudiant estranger experimente una immersió lingüística, acadèmica i cultural que l'acoste a la realitat del país al qual vol vindre com a estudiant ERASMUS.

Per la nostra part i amb la connivència dels nostres estudiants, estem preparant per a aquests estudiants tota mena d'activitats lúdiques i culturals: sopars de germanor, itineraris turístics, banys a la platja, cinema espanyol, exposicions, teatre, música, esports i tot allò relacionat amb l'oci i la diversió.

I quasi simultàniament, un grup d'estudiants espanyols de l'ETSET passarà una setmana a TELECOMLille1, segons la mateixa estructura del projecte.

Si combinem aquests objectius i mirem cap a Europa i cap als nostres homòlegs, se'ns ofereix una possibilitat molt interessant, que és la implicació del mateix estudiant de Telecomunicacions en la promoció de la seua Escola entre estudiants estrangers que cursen espanyol com a segon o tercer idioma.

Implicació dels estudiants de l'ETSET en la integració de l'alumnat d'intercanvi

L'alumnat de l'ETSET està àmpliament interessat a donar una bona imatge de l'Escola i de la titulació de cara a l'exterior. Conscients de la importància que té donar una excel·lent projecció a l'interior i l'exterior de la nostra Universitat, impulsen una sèrie d'activitats per tal d'involucrar l'alumnat estranger.

A l'inici del curs escolar, van fer, juntament amb les associacions de l'Escola i les subdireccions de Cultura i Relacions Internacionals, una presentació a l'alumnat d'intercanvi. S'hi van introduir les diverses opcions que oferia la Universitat i l'Escola, així com orientació acadèmica i turística. Durant l'última part de la presentació, es llançaren diversos missatges en les respectives llengües estrangeres dels Erasmus, que els invitaven a la integració entre els alumnes de l'Escola i els presentaven el Projecte Tàndem-Teleco. Es pretenia captar l'atenció dels nous estudiants, per tal de crear un clima d'acostament i flexibilitzar la ràpida integració.

Des d'aleshores, com a punt fort de la participació de l'alumnat de l'Escola, tenim el Projecte Tàndem-Teleco, dut a terme al llarg de tot el curs. Ha estat coordinat per una alumna de l'Escola, Núria Llin, i supervisat per la Subdirecció de Cultura i Extensió Universitària. Un cop per setmana, alumnes de l'ETSET i estudiants Erasmus es reunien en una aula de l'Escola. Es proposava prèviament un tema sobre el qual s'iniciava un debat. Distribuïen l'espai per grups idiomàtics molt reduïts o per parelles. El debat es mantenia en castellà o en una llengua estrangera, a parts temporals equitatives. Durant la intervenció de cada component, la resta dels integrants eren invitats a ajudar o corregir l'interventor.

Els objectius d'aquest projecte han sigut:

- Facilitar als alumnes el perfeccionament de llengües estrangeres, sense necessitat d'eixir de l'Escola ni de desplaçar-se a centres externs de forma gratuïta.
- Facilitar als alumnes d'intercanvi l'aprenentatge del castellà, accelerant-ne la integració, tant dintre de l'Escola com amb els altres estudiants.
- Millorar el nivell de comunicació i interrelacions personals entre els assistents.

El Projecte Tàndem-Teleco s'ha complementat amb diverses propostes culturals i d'oci: excursions per a descobrir València i els voltants, eixides gastronòmiques, sessions de cinema, així com múltiples activitats entre els integrants dels grups.

Malgrat ser la primera edició d'aquest projecte, l'acollida ha estat bona i la participació constant. El grup més nombrós ha estat el d'anglès, encara que també s'han creat grups de francès i d'alemany.

Elaboració d'un programa de viatge. Presentació institucional a càrrec dels estudiants

Emmarcat dins d'aquestes iniciatives per a millorar la qualitat i el rendiment dels nostres estudiants, presentem una activitat que creiem innovadora i molt útil per a l'aprenentatge i el perfeccionament de llengües estrangeres, en aquest cas, de la llengua francesa.

En aquest sentit, ací presentem l'aplicació d'aquesta idea que es concreta en el viatge a París al març passat, durant el qual quinze estudiants de l'ETSET, matriculats en els cinc grups de les assignatures de francès (nivell bàsic, intermedi i avançat), van visitar una Grande École, l'ENSEA (École Nationale Supérieure de l'Électronique et de ses Applications), situada a Cergy-Pontoise, a 35 km de la metròpoli. Els contactes amb París s'establiren a través de dues vies:

- alumnes Erasmus de l'ETSET amb els quals ens comuniquem al llarg de la seua estada a la institució de destinació a través del correu electrònic.
- professors de llengües de l'ENSEA, amb els quals coincidírem al Congrés UPLEGESS de 2008 a París i amb qui ens hem comunicat via correu electrònic i telèfon. Finalment, arran de la visita que els responsables de Relacions Internacionals de l'ENSEA, van fer a la nostra Escola al novembre de 2008, vam establir dates per a la nostra visita a l'ENSEA.

La visita, coordinada i programada entre els professors responsables de les dues escoles, va consistir a efectuar presentacions institucionals (escola, universitat d'origen,

associacions) i generals (informació sobre la ciutat i la seua cultura: oci, esport, gastronomia) per part dels mateixos estudiants espanyols i francesos en els diferents grups i nivells de les assignatures d'espanyol. Per això, cada grup havia preparat la presentació en PowerPoint de la seua escola o ciutat en la llengua d'estudi, fruit de reunions prèvies al viatge que van impulsar el treball en equip i l'interès per dissenyar material atractiu per a un públic que no coneixia València ni l'ETSET.

El treball, que consisteix en l'intercanvi lingüístic-acadèmic-cultural, va seguir un calendari de reunions amb els 15 estudiants de Francès I, Francès II i Francès III de l'ETSET que han participat al projecte. En aquestes reunions partírem d'un programa que establia dues accions: la primera va consistir a cercar informació en francès sobre els vint districtes de París, destacant els focus d'interès en cadascun d'ells, així com la localització dels CROUS (Centre régional des oeuvres universitaires et scolaires), menjadors econòmics per a estudiants, més pròxims. Una vegada arreplegada tota la informació, s'elaborà un dossier que es va distribuir a cada participant, amb la consigna de cercar informació sobre districtes.

La segona va consistir a elaborar per grups de dos o tres alumnes presentacions en PowerPoint. Ha estat clau la distribució dels eixos temàtics: què es volia mostrar als estudiants francesos i com: aspectes de la nostra Universitat, la nostra Escola i la cultura valenciana, amb l'objectiu de dur-les a les classes d'espanyol de l'ENSEA. Aquestes presentacions, coordinades pels dos professors de l'ETSET, Ángeles Lence i Javier Oliver, estaven orientades a estudiants d'ELE (Espanyol Llengua Estrangera) i es van dividir en sis blocs de tres presentacions: 1. La UPV i l'ETSET en l'IEES (Institut Europeu d'Educació Superior): ubicació de la Universitat Politècnica, organització i situació dels diferents campus (Vera, Gandia i Alcoi). Instal·lacions i serveis oferits a l'alumnat. L'Àgora, centre neuràlgic del campus de Vera. Restaurants i comerços per als estudiants. Biblioteca Central, funcionament i instal·lacions. La Casa de l'Alumne: oberta 24 hores i els 7 dies de la setmana, lloc de descans i d'oci. Campionats, activitats i instal·lacions esportives. La Ciutat Politècnica de la Innovació: centre d'investigació capdavanter i lloc de realització de projectes finals d'estudis.

2. Innovació i metodologies actives. L'Escola Tècnica Superior d' Enginyers de Telecomunicacions: ubicació dintre del campus de Vera. Instal·lacions. Presentació dels diversos laboratoris i aules informàtiques. Sala d'estudis: funcionament i horari. L'àrea de Relacions Internacionals: presentació dels distints programes d'intercanvi als quals poden optar els alumnes francesos. L'àrea de Relacions amb Empreses: com accedir al programa de pràctiques en empreses i condicions oferides.

3. DAFO (**D**ebilitats, **A**menaces, **F**ortaleses i **O**portunitats). Relacions Internacionals entre estudiants francesos de l'ENSEA i espanyols de l'ETSET. Breu explicació del Programa Mentor: tutela de l'alumne d'intercanvi per part d'alumnes de l'ETSET. Ajuda en la recerca d'allotjament. Principals problemes i solució dels primers dies en un país estranger.

4. Les TIC i l'aprenentatge de llengües. Assignatures d'idiomes impartides a l'ETSET. Projecte Tàndem-Teleco d'intercanvi d'idiomes. Cicle de cinema en llengües estrangeres. Preparació per als exàmens oficials al Centre de Llengües.

5. Associacions universitàries: principals associacions a l'Escola i al campus de Vera. Màximes inquietuds de l'alumnat estranger. Principals activitats culturals organitzades per als alumnes de l'ETSET. Cicles de conferències.

6. La cultura valenciana i la seua projecció a Europa. Ubicació de València. Climatologia. Principals punts turístics i breu recorregut històric. Ciutat de les Arts i les Ciències: evolució i serveis oferits. Gastronomia: elaboració d'una paella, elaboració de l'orxata i de l'aigua de València. La nit valenciana. Festes regionals: les Falles, les festes de Moros i Cristians. Festes de la UPV. Esports: equips de futbol de la ciutat, circuit urbà al campionat de Fórmula 1.

Les presentacions, realitzades pels alumnes de l'ETSET, es van exposar en castellà als grups avançats d'espanyol per a estrangers, i en francès a la resta dels grups. Cal destacar que ha estat una activitat desenvolupada "d'estudiants per a estudiants", fet que ha facilitat la interrelació posterior entre els alumnes valencians i els francesos. Diversos acords acadèmics

de mobilitat entre els estudiants han estat signats *a posteriori* fruit d'aquella comunicació posterior.

Activitats paral·leles foren a més les trobades que mantinguérem amb els nostres estudiants Erasmus de l'ENSEA, de la Supélec, de l'ECE, amb què tenim signats acords d'intercanvi i mobilitat. Així, els nostres alumnes, potencials Erasmus, van tenir l'oportunitat de conèixer l'experiència dels companys, alguns ja en el segon any a París: nivell acadèmic de cada escola, ambient estudiantil, professorat, instal·lacions, allotjament, restauració i un llarg etcètera. A més, hi hagué trobades amb antics alumnes de l'ETSET que en el seu moment van ser Erasmus i que actualment treballen en una empresa del sector de les telecomunicacions. La informació que proporcionen aquests antics alumnes és molt valuosa perquè la seua experiència, des del període d'entrevistes que van haver de superar, la primera faena, el grau d'exigència de les empreses, els salaris, la promoció a llocs de més responsabilitat, fins a la integració en una societat distinta, és el que més motiva els estudiants.

Conclusions

Les conclusions ens porten a afirmar que aquest tipus d'activitats facilita la immersió lingüística, cultural i acadèmica dels estudiants, i els permet rebre informació de primera mà sobre el panorama dels estudis que cursen en un altre país, i alhora patrocinen la seua pròpia Escola entre els estudiants estrangers. Va ser així com, en acabar la visita, alguns estudiants francesos sol·licitaren els correus de contacte per a enviar-nos les dades curriculars, interessats pels últims cursos per a obtenir la doble titulació o per les pràctiques en els diferents departaments que componen l'ETSET. Al seu torn, els nostres estudiants pogueren conèixer de prop una Grande École, el nom de la qual ja li atorga un prestigi que atrau els futurs enginyers a optar per un curs o dos cursos per a la doble titulació. Han vist el *modus vivendi* dels estudiants de l'ENSEA, han pogut intercanviar-hi impressions, i han pogut valorar molts aspectes importants per a un estudiant Erasmus.

A l'hora de formular propostes per a futures accions, és interessant destacar els punts forts i dèbils de l'experiència. N'hem exposat els resultats positius; entre els negatius o dèbils, caldria considerar la dificultat dels estudiants amb menys nivell en llengua estrangera. Vam voler obrir el grup a estudiants principiants; no obstant això, ens hem adonat que aquesta mena d'experiències està orientada a estudiants amb bon nivell d'idioma, capaços d'expressar-se amb desimboltura davant de qualsevol públic.

Finalment, estem convençuts que aquesta activitat es pot traslladar a tots els camps del coneixement i a tots els idiomes. Aquests són l'eina de comunicació entre els protagonistes de l'aprenentatge: els mateixos estudiants, en una reciprocitat acadèmica, professional i social que facilita el millor coneixement del seu camp d'estudi, de les seues aplicacions i de la seua situació en el context mundial.

Bibliografia

Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Strasbourg: Council of Europe, 2001.

Gautier, A.; Dziabka, K. (2003) *Une expérience d'un travail bi-culturel: une collaboration entre deux groupes d'apprenants de niveau intermédiaire Français LE et Espagnol LE*, Actes del XXXI Congrès d'UPLEGESS, Dijon.

Lence, M.-A. (2008) *Usage des TIC pour l'échange linguistique-culturel entre étudiants des télécommunications espagnols et français*, Actes del XXXVI Congrès d'UPLEGESS, París, 56-61.

Le Saout, A. (2008) *Intégration de la nouvelle technologie dans le domaine de la linguistique interculturelle*, Actes del XXXVI Congrès d'UPLEGESS, París, 62-71.

<http://www.upv.es/>

<http://www.etsit.upv.es/>

<http://www.gva.es/>

<http://www.turisvalencia.es/>

<http://www.comunitatvalenciana.com/>

<http://www.ensea.fr/>

<http://www.supelec.fr/>

<http://www.telecom-lille1.eu/>

<http://universitas.usal.es/web/fundacion/universitas/es/duo/bulats/1.htm>

<http://www.telecom-bretagne.eu/>

<http://trektonic.wordpress.com/version-espanol/>

<http://www.uplegess.org/>

<http://es.parisinfo.com/>

<http://www.parisciudad.com/>

www.crous-paris.fr

QÜESTIONS O CONSIDERACIONS PER AL DEBAT

La discussió es pot plantejar des de dos punts de vista: un de general i un altre d'específic a l'activitat realitzada.

D'una banda, al fil de les últimes notícies aparegudes en premsa sobre la desmotivació dels estudiants i dels acabats de titular, el futur immediat dels enginyers de Telecomunicació és esperançador? Amb aquest tipus d'accions ajudem a incentivar la motivació dels estudiants? La formació universitària està tan sols enfocada cap a la productivitat i s'ha oblidat de les relacions humanes i l'esperit humanista que ha caracteritzat sempre la Universitat?

D'altra banda, s'haurien de considerar aquestes experiències com a pràctiques no remunerades, però sí finançades per la institució corresponent? El cost econòmic d'aquestes per al centre és molt alt? S'haurien de proposar més activitats com aquestes fora de les aules? Haurien de formar part del currículum acadèmic oficial? Els nous plans d'estudi haurien de preveure la realització d'activitats com les plantejades ací de manera regulada? Serien en aquest cas avaluable amb nota per als alumnes?